

2021.

RADNA GRUPA ZA POGLAVLJA 4 9

- ▶ SLOBODNO KRETANJE
KAPITALA
 - ▶ FINANSIJSKE USLUGE
-

Koordinator:

CENTAR ZA EVROPSKE POLITIKE (CEP)

Vida Uzelac

POGLAVLJE 4 – SLOBODNO KRETANJA KAPITALA

PRIKAZ POGLAVLJA

Poglavlje 4 pokriva oblasti vezane sa slobodno kretanje kapitala, što predstavlja jednu od četiri slobode na kojima se temelji unutrašnje tržište Evropske unije. Ovo poglavlje se, pre svega, odnosi na usklađivanje propisa iz oblasti kretanja kapitala i tekućih plaćanja, kao i na borbu protiv pranja novca i finansiranje terorizma. Države članice imaju obavezu da, uz određene izuzetke, uklone sva ograničenja kretanja kapitala unutar EU, ali i između država članica i ostalih država.

Kretanja kapitala klasifikovana su prema ekonomskoj prirodi aktive i pasive na koje se odnose i obuhvataju: direktna ulaganja; ulaganja u nekretnine (kupovina zgrada i zemljišta i izgradnja zgrada od strane privatnih lica za stvaranje dobiti ili lično korišćenje; ova kategorija takođe obuhvata pravo na plodouživanje, olakšice i pravo na gradnju); transakcije hartijama od vrednosti kojima se uobičajeno trguje na tržištu kapitala; transakcije udelima društava za zajednička ulaganja; transakcije hartijama od vrednosti kojima se uobičajeno trguje na tržištu novca; transakcije po tekućim i depozitnim računima kod finansijskih institucija; kredite koji se odnose na komercijalne transakcije ili na pružanje usluga u kojima učestvuje rezident; finansijske zajmove i kredite; jamstva, ostale garancije i pravo zaloge; transfere za izvršenje ugovora o osiguranju; kretanje ličnog kapitala (na primer, zajmovi, pokloni, nasledstvo); fizički uvoz i izvoz finansijske imovine (na primer, hartije od vrednosti, sredstva plaćanja bilo koje vrste); ostala kretanja kapitala (na primer, autorske naknade, odštete u slučajevima kada se mogu smatrati kapitalom).

Pravnim tekovinama EU uređena su i pitanja u vezi sa uslugama plaćanja na unutrašnjem tržištu i na taj način je uspostavljena osnova za stvaranje jednog šireg evropskog tržišta za plaćanje. Definisana su pravila povezana sa svim uslugama nacionalnih i prekograničnih plaćanja u Evropskoj uniji. Cilj je da prekogranična plaćanja postanu laka, efikasna i sigurna kao nacionalna unutar država članica, dok se istovremeno poboljšavaju prava korisnika na korišćenje usluga plaćanja. Takođe, nastoji se da se poboljša konkurencija, otvaranjem tržišta plaćanja ka novim učesnicima, tako da se podstiče povećanje efikasnosti i smanjenje troškova, i uspostavlja neophodna platforma za jedinstvenu zonu za plaćanje u evrima. Osim toga, otklanjaju se razlike u naplatama za prekogranična i nacionalna plaćanja u evrima do određenog iznosa. Primenom ovih pravila postiže se da potrošača, koji obavlja prekogranično elektronsko plaćanje u evrima, ta operacija košta isto kao kada obavlja odgovarajuće plaćanje u evrima u svojoj državi članici. Istovremeno, pravnim aktima EU uređena su i pitanja o osnivanju, obavljanju delatnosti i nadzoru poslovanja institucija za elektronski novac.

U oblasti sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma, zahteva se od banaka i drugih ekonomskih operatera da identifikuju klijente i prijave određene transakcije, naročito kada se radi o predmetima visoke vrednosti ili velikim gotovinskim transakcijama.

STATUS POGLAVLJA

Eksplanatorni skrining za Poglavlje 4 održan je 13. oktobra 2014. godine, a bilateralni skrining 15. decembra 2014. godine. Izveštaj o skriningu je objavljen 11. januara 2016. godine.

Izveštaj o skriningu ne sadrži merila za otvaranje pregovora u ovom poglavlju.

Poglavlje 4 je otvoreno 10. decembra 2019. godine.

Poglavlje 4 – Slobodno kretanje kapitala se nalazi okviru Klastera 2 – Unutrašnje tržište i, trenutno, sa poglavljima 6, 7 i 9 čini četiri otvorena poglavlja, od ukupno devet u ovom klasteru.

PRESEK STANJA I GLAVNE OCENE

U Izveštaju Evropske komisije o napretku Srbije za 2021. godinu je naveden sledeći zaključak o Klasteru 2 - Unutrašnje tržište:

„Klaster o Unutrašnjem tržištu je ključan za pripreme Srbije za ispunjavanje zahteva unutrašnjeg tržišta EU i izuzetno je važan za eventualne mere rane integracije i razvoj Zajedničkog regionalnog tržišta. Napredak je postignut u usaglašavanju zakonodavstva o privrednim društvima, slobodi kretanja radnika i poslovnog nastanjanja i slobodi pružanja usluga. Ipak, nije zabeležen napredak u oblastima slobodnog kretanja kapitala, finansijskih usluga i zaštite potrošača i zdravlja.“

Izveštaj o skriningu je objavljen 11. januara 2016. godine i u njemu je zaključeno da je, u celini posmatrano, Srbija postigla **zadovoljavajući stepen usklađenosti i primenjuje značajan deo pravnih tekovina EU** u oblastima obuhvaćenim ovim poglavljem.

Međutim, navedeno je i da Srbija mora da nastavi sa ulaganjem napora kako bi se potpuno uskladila sa pravnim tekovinama EU i kako bi ih u potpunosti primenila. Administrativni kapacitet Srbije u ovoj oblasti je neujednačen, pa treba da bude ojačan u određenim oblastima, kao što su borba protiv pranja novca i finansiranja terorizma.

U oblasti kretanja kapitala i plaćanja konstatovano je da Srbija ima dobro razumevanje pravnih tekovina, kao i da je postigla zadovoljavajući stepen usklađenosti. Režim u Srbiji je, u velikoj meri, liberalizovan, posebno u oblastima direktnih investicija, dugoročnih kapitalnih transakcija, unutrašnjih i spoljašnjih portfolio investicija i drugih poslova koji se tiču hartija od vrednosti, finansijskih kredita i kreditnih poslova.

Ocenjeno je da je potrebno da se postigne potpuna usklađenost u oblasti kratkoročnih kapitalnih transakcija, uz potpuno uklanjanje preostalih ograničenja za portfolio investicije, ostale operacije koje se tiču hartija od vrednosti, finansijskih kredita i kreditnih poslova. U skladu sa članom 63. Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP), Srbija od 1. septembra 2019. godine obezbeđuje slobodno kretanje kapitala u pogledu portfolio investicija i finansijskih zajmova i kredita s rokom dospeća od godinu dana.

Konstatovano je da postoje ograničenja za sticanje nepokretnosti za strance, uključujući i državljane EU, naročito u pogledu sticanja poljoprivrednog zemljišta, kao i da se Srbija obavezala da svoje zakonodavstvo uskladi sa članom 63. SSP do 1. septembra 2017. godine u vezi sa kupovinom nekretnina na njenoj teritoriji od strane državljana EU, kako bi se nerezidentima obezbedio isti tretman kao i državljanima Srbije.

Takođe je konstatovano da je Srbija u skladu sa svojim obavezama koje je preuzela u okviru SSP-a u okviru ovih oblasti i da se ne predviđaju veći problemi tokom pregovora u oblasti kretanja kapitala i plaćanja.

U oblasti platnog sistema je konstatovano da je postojeći pravni okvir Srbije o uslugama plaćanja dostigao dobar nivo usklađenosti sa pravnim tekovinama EU, a da je usvajanjem Zakona o platnim uslugama Srbija u velikoj meri uskladila svoje zakonodavstvo sa Direktivom o uslugama plaćanja 2007/64/EZ, sa Direktivom 2009/110/EZ o elektronskim uslugama i sa odredbama 98/26/EZ o konačnosti poravnanja u vezi sa platnim sistemom.

Konstatovano je da je neophodno dalje usklađivanje koje se odnosi na upotrebu termina „banka“ u Zakonu o platnim uslugama, s obzirom da Direktiva 2007/64/EZ upućuje na termin „kreditne institucije“. Metode za izračunavanje sopstvenih sredstava, kako je navedeno u članu 8. Direktive 2007/26/EZ, još nisu primenjene u Zakonu o platnim uslugama.

Napominje se da treba imati u vidu da je navedena direktiva u fazi revizije, s tim da će nova direktiva imati unapređenu ulogu nadzora za nadležne organe, pa je preporučeno jačanje kapaciteta nadležnih organa.

U oblasti borbe protiv pranja novca je konstatovano da je Srbija postigla zadovoljavajući stepen usklađenosti sa pravnim tekovinama EU. Srbija je, istovremeno, ohrabrena da nastavi svoje napore kako bi se u potpunosti uskladila sa trenutnim pravnim tekovinama EU i kako bi ih sprovela. Konstatovane su pripreme Srbije da se uskladi sa poslednjim izmenama međunarodnih standarda Radne grupe za finansijske mere (FATF) koje su obuhvaćene pravnim tekovinama EU kroz novu Direktivu EU o sprečavanju pranja novca (2015/849). Srbija je kroz Strategiju finansijske istrage navela aktivnosti koje imaju za cilj usklađivanje sa preporukama FATF-a.

Konstatovano je da je potrebno poboljšanje saradnje između različitih tela koja se bave sprečavanjem pranja novca, kao i da treba da se ojačaju administrativni kapaciteti sektora za sprečavanje pranja novca koji u velikoj meri nema zadovoljavajući broj angažovanog osoblja.

Takođe je konstatovano da je prijavljivanje sumnjivih transakcija i dalje nezatno, naročito izvan bankarskog sektora, a posebno u sektoru nekretnina, menjačnica i osiguravajućih društava. Treba uspostaviti, i učiniti operativnim, efiksan sistem za praćenje i analizu gotovinskih transakcija. Pravosudnim službama i službama za sprovođenje zakona potrebna je bolja obuka za efikasnije rešavanje slučajeva pranja novca.

Zatim, konstatovano je da se Nacionalna strategija za borbu protiv pranja novca i finansiranja terorizma fokusira na glavne tačke i pitanja koja treba rešiti u cilju poboljšanja kapaciteta za sprovođenje, kao i da spremnost Srbije u ovoj oblasti treba tumačiti u vezi sa nacionalnim

performansama u primeni relevantnih aspekata obuhvaćenih pravnim tekovinama EU u Poglavlju 24 – Pravda, sloboda i bezbednost.

Na kraju, konstatovano je da je Srbija dovoljno pripremljena za početak pregovora u ovoj oblasti, pa je Komisija preporučila otvaranje pregovora za Poglavlje 4 – Slobodno kretanje kapitala.

AKTIVNOSTI RADNE GRUPE NKEU ZA POGLAVLJE 4

Poglavlje 4 je, zajedno sa Poglavljem 9, u fokusu jedinstvene Radne grupe NKEU za oba poglavlja, koja je počela sa radom 29. novembra 2019. godine.

Tokom 2021. godine ova radna grupa je održala sledeće sastanke:

- 10. maja 2021. godine u prostorijama CEP-a; tema sastanaka je bila predstavljanje nove metodologije EU koja se zasniva na klasterima, kao i bliže upoznavanje sa njima;
- 17. juna 2021. godine u prostorijama CEP-a; tema sastanka je bila razmena mišljenja o aktuelnim događajima u vezi sa tematikom rada RG NKEU za poglavlja 4 i 9. Na sastanku se diskutovalo i o potrebi omogućavanja otvaranja računa naših građana u inostranstvu, što je u skladu sa praksom EU, a u vezi pružanja finansijskih usluga i omogućavanja slobodnog protoka kapitala;
- 28. oktobra 2021. godine u prostorijama CEP-a; tema sastanka je bila predstavljanje revidirane metodologije EU koja se sada zasniva na klasterima. Poglavlja kojima se bavi ova radna grupa NKEU (Poglavlje 4 – Slobodno kretanje kapitala i Poglavlje 9 – Finansijske usluge), se nalaze u okviru Klastera 2 – Unutrašnje tržište. Na sastanku se govorilo i o mogućnosti transformisanja statusa Beogradske berze radi unapređenja finansijskog tržišta, elektronskim fakturama, mogućnostima za primenu smart contract tehnologija, kao i o mogućnosti povećanja finansiranja malih i srednjih preduzeća radi boljeg položaja na tržištu;
- 8. decembra 2021. godine u prostorijama CEP-a; na sastanku je sumirano sve što je urađeno tokom prethodne godine. Razmoteno je prisustvo sastancima i događajima koje je organizovao NKEU, razmotreni su i sastanci koje je organizovala RG NKEU za poglavlja 4 i 9, govorilo se o Inicijativi koja je usmerena na Agenciju za osiguranje depozita i koja je pokrenuta od strane Radne grupe NKEU za poglavlja 4 i 9, pored toga učesnici na sastanku su se osvrnuli i na praćenje događaja u vezi sa elektronskim fakturisanjem. Takođe, na sastanku su predstavljeni i planovi za narednu godinu, kao i nove aktivnosti koje se očekuju.

Predstavnici Radne grupe za Poglavlje 4 su učestvovali na onlajn sastancima i događajima koje je organizovao Nacionalni konvent o EU.

Radna grupa NKEU je, pored ovih sastanaka, do pisanja ovog priloga imala nekoliko faza razmene informacija i mišljenja kroz elektronsku komunikaciju.

EVALUACIJA DOSADAŠNJIH PREPORUKA RADNE GRUPE NKEU

Imajući u vidu da je Radna grupa NKEU za Poglavlje 4 (i 9) osnovana krajem 2019. godine i da, shodno tome, nisu postojale ranije preporuke, kao i da su 2020. i 2021. godina bile u jeku pandemije COVID-19, nije moguće izvršiti evaluaciju.

S obzirom na navedeni zaključak Evropske komisije iz Izveštaja o napretku Srbije za 2021. godinu da nije zabeležen napredak u oblastima slobodnog kretanja kapitala i finansijskih usluga koje su tematika Radne grupe NKEU za poglavlja 4 i 9, preporuke ove radne grupe ostaju iste, uz velika očekivanja za napredak u narednom periodu.

PREPORUKE RADNE GRUPE NKEU ZA POGLAVLJE 4

Vladi Republike Srbije i Narodnoj banci Srbije:

- Neophodno je razmotriti liberalizaciju Zakona o deviznom poslovanju u pogledu slobode domaćih pravnih lica da kupuju devize ili sklapaju termske ugovore o kupovini deviza. Trenutno je kupovina moguća samo u ograničenom broju slučajeva, na primer, ukoliko postoji pravni osnov kao što je plaćanje za uvezenu robu ili kredit iz inostranstva. Za posledicu, pravna lica nemaju mogućnost da kupuju instrumente zaštite od deviznog rizika (*forward-i / swap-ovi*), kako od banaka tako i od drugih pravnih lica, jer se budući tokovi deviza ne smatraju dovoljnim pravnim osnovom, pogotovo ako su u pitanju indeksirani krediti.
- Takođe, potrebno je omogućiti platni promet u devizama u zemlji u svim slučajevima, što je u skladu sa dualnim deviznim sistemom i liberalizacijom kretanja kapitala. Ova mera bi, takođe, doprinela efikasnijoj kontroli pranja novca jer bi se i devizne transakcije, koje *de facto* postoje, preusmerile u okvire bankarskog sistema.
- Potrebno je unaprediti sistem izveštavanja o napretku u ispunjenju preporuka Grupe država za borbu protiv korupcije (GRECO) na temu sprečavanja pranja novca. Trenutno nije isključeno da učesnici na tržištu koji posluju legalno i regularno trpe posledice i troškove neusklađenosti.
- Postoje ograničenja za naplatu prilikom prodaje roba i usluga preko interneta. Ograničenja se manifestuju značajnim troškovima pristupa ovakvim sistemima naplate, kao i operativnim troškovima koje, u najvećoj meri, generišu nosioci platnog sistema. Dodatna ograničenja su vezana za fiksne troškove koje generišu pružaoci usluga transporta pošiljaka, naročito ukoliko su one male vrednosti, kao i fiksni troškovi izvoznog carinjenja.
- Identifikovana je zabrinutost zbog posebnog, odnosno privilegovanog tretmana prilikom izdavanja DINA kartica, odnosno kartice „kod koje se u domaćim platnim transakcijama obrada, netiranje i poravnanje naloga za prenos, izdatih na osnovu njene upotrebe, obavljaju u platnom sistemu u Republici Srbiji. Platna kartica kod koje se u domaćim platnim transakcijama poslovi iz ovog člana ne obavljaju u Republici Srbiji, može biti izdata samo

na poseban zahtev korisnika platnih usluga dat u pisanoj formi i to samo ako je korisniku tekućeg računa već izdata platna kartica iz stava 1 ovog člana“, što za posledicu može imati neravnoravan tretman različitih učesnika na tržištu izdavanja kartica.

Narodnoj skupštini Republike Srbije:

- Nema preporuka

Organizacijama civilnog društva:

- Civilno društvo nema dovoljne kapacitete u ovim oblastima, pa je praćenje i aktivno učestvovanje otežano.

Evropskoj uniji:

- Nema preporuka

POGLAVLJE 9 – FINANSIJSKE USLUGE

PRIKAZ POGLAVLJA

Poglavlje 9 pokriva finansijske usluge, bankarstvo, osiguranje, penzione fondove, infrastrukturu finansijskih tržišta, tržište hartija od vrednosti i investicione usluge.

Finansijske usluge su od velikog značaja za dobro funkcionisanje unutrašnjeg tržišta EU, kao jednog od temelja evropske integracije. Najvažniji ciljevi pravnih tekovina EU u oblasti finansijskih usluga su obezbeđivanje finansijske stabilnosti i adekvatna zaštita potrošača, investitora i osiguranika. Pravne tekovine EU u oblasti finansijskih usluga obuhvataju oblasti: bankarstva, osiguranja, reosiguranja, dobrovoljnih penzijskih fondova, tržišta kapitala i infrastrukture finansijskog tržišta, pravila za dobijanje dozvole, rad i nadzor finansijskih institucija i regulisanih tržišta. Takođe, uređena su i pitanja zaštite potrošača finansijskih usluga, kao i način saradnje tela zaduženih za nadzor finansijskog tržišta. Finansijske institucije mogu da posluju širom EU u skladu sa „sistemom jedinstvenog pasoša“, što omogućava nekoj finansijskoj instituciji poslovanje u bilo kojoj državi članici EU bez traženja posebne dozvole od države domaćina, i s principom „kontrole matične države“ (princip kontrole od strane države u kojoj finansijska institucija ima sedište, što se ostvaruje putem osnivanja filijala u drugim državama ili pružanjem prekograničnih finansijskih usluga). Kako bi se zaštitila prava investitora, na nivou EU je određeno da se investitoru moraju pružiti jasne i sveobuhvatne informacije potrebne za donošenje odluke o ulaganju.

Bankarstvo

U oblasti banaka i finansijskih konglomerata, pravne tekovine EU utvrđuju zahteve u pogledu izdavanja odobrenja za rad, poslovanje i kontrolu poslovanja kreditnih institucija, kao i zahteva

koji se odnose na izračunavanje adekvatnosti kapitala, a primenjuju se na kreditne institucije i na investiciona društva. Pravne tekovine u ovom sektoru propisuju pravila koja se odnose na dodatni nadzor finansijskih konglomerata, određuju pravila koja se odnose na godišnje i konsolidovane izveštaje banaka i drugih finansijskih institucija. Time se, takođe, usklađuju određene odredbe koje se odnose na reorganizaciju i likvidaciju kreditnih institucija sa filijalama u više država članica. Posebna pažnja regulatora usmerena je na uvođenje jedinstvene šeme za osiguranje depozita sa obaveznim učešćem svih banaka u sistemu u njenom funkcionisanju.

Osiguranje i penzioni fondovi

Na području osiguranja i penzionih fondova predviđena su pravila koja se odnose na izdavanje odobrenja za rad, poslovanje i nadzor društava za životno i neživotno osiguranje, kao i reorganizaciju i likvidaciju društava za osiguranje sa filijalama u više država članica. Postoje posebni propisi u sektoru neživotnog osiguranja za saosiguranje, putno osiguranje, osiguranje kredita i osiguranje pravnih troškova. Pravna tekovina utvrđuje pravila za dodatni nadzor grupe osiguravača, a obuhvata i regulatorni okvir za poslove reosiguranja u EU, u cilju otklanjanja prepreka za obavljanje poslova reosiguranja, kao što je obaveza za društva za reosiguranje da daju imovinu u zalog. Propisana su i pravila za godišnje i konsolidovane izveštaje društava za osiguranje.

Infrastruktura finansijskih tržišta

Pravila u ovoj oblasti imaju za cilj smanjenje i usklađivanje formalnih zahteva i postupaka za formiranje i sprovođenje kolaterala u celoj EU, kao i smanjenje sistemskog rizika koji je povezan sa insolventnošću učesnika u platnim sistemima i u sistemima poravnanja hartija od vrednosti.

Tržišta hartija od vrednosti i investicione usluge

Regulatorni okvir tržišta kapitala obuhvata pravila koja se odnose na: investicione usluge i tržište hartija od vrednosti, osnivanje, poslovanje i nadzor poslovanja investicionih fondova i uređenih tržišta, kompenzacione šeme za investitore, objavljivanje prospekata, zabrane zloupotrebe tržišta itd. Pravila o prospektima imaju za cilj jačanje zaštite investitora bez obzira gde se izdaju u EU, jer moraju pružati jasne i potpune informacije koje su im potrebne za donošenje investicionih odluka.

Finansijske usluge

Članstvo u EU imaće pozitivan efekat za učesnike finansijskih tržišta, kao i za građane, preduzetnike, investitore, odnosno korisnike finansijskih usluga. Inovativnost i ponuda novih vrsta usluga, kao i povećanje konkurencije koristeći preduzetnicima i građanima, posebno kada je reč o ponudi banaka, ali i ponudi proizvoda i usluga nebankarskih finansijskih institucija. S tim u vezi, posebna pažnja posvećena je osiguranju zaštite korisnika usluga i njihovog informisanja o uslugama koje pružaju finansijske institucije, počevši od zaključivanja ugovora o kreditu, osiguranju ili ulaganjima na tržištima kapitala. Takođe, sigurnost deponenata obezbeđena je jedinstvenom šemom depozitnog osiguranja sa obaveznom participacijom banaka, čime se učvršćuje poverenje javnosti u bankarski sistem i podstiče stabilnost finansijskog sistema u celini.

STATUS POGLAVLJA

Eksplanatorni skrining za Poglavlje 9 održan je 21. i 22. januara 2015. godine, a bilateralni skrining 17. marta 2015. godine. Izveštaj o skriningu je objavljen 1. aprila 2016. godine.

Izveštaj o skriningu ne sadrži merila za otvaranje pregovora u ovom poglavlju.

Na desetoj Međuvladinoj konferenciji u Briselu, održanoj 27. juna 2019. godine, doneta je odluka o otvaranju Pregovaračkog poglavlja 9.

Poglavlje 9 – Finansijske usluge se nalazi u okviru Klastera 2 – Unutrašnje tržište i, trenutno, sa poglavljima 4, 6 i 7 čini četiri otvorena poglavlja, od ukupno devet u ovom klasteru.

PRESEK STANJA I GLAVNE OCENE

U Izveštaju Evropske komisije o napretku Srbije za 2021. godinu je naveden sledeći zaključak o Klasteru 2 - Unutrašnje tržište:

„Klaster o Unutrašnjem tržištu je ključan za pripreme Srbije za ispunjavanje zahteva unutrašnjeg tržišta EU i izuzetno je važan za eventualne mere rane integracije i razvoj Zajedničkog regionalnog tržišta. Napredak je postignut u usaglašavanju zakonodavstva o privrednim društvima, slobodi kretanja radnika i poslovnog nastanjanja i slobodi pružanja usluga. Ipak, nije zabeležen napredak u oblastima slobodnog kretanja kapitala, finansijskih usluga i zaštite potrošača i zdravlja.“

Izveštaj o skriningu je objavljen 1. aprila 2016. godine i u njemu je zaključeno da je Srbija već dostigla zadovoljavajući stepen usklađenosti i delimično primenjuje pravne tekovine u oblastima koje su obihvaćene ovim poglavljem. U cilju što bolje pripreme u vezi preuzimanja obaveza koje proističu iz članstva, Srbija bi trebalo da nastavi sa naporima kroz dalje ambiciozne reforme zakonodavstva kako bi u oblasti finansijskih usluga inkorporirala značajan deo pravnih tekovina EU. U tom smislu, konstatovano je da treba nastaviti sa usklađivanjem i punom primenom do trenutka pristupanja.

EU očekuje da dalje usaglašavanje sa pravnim tekovinama i njihovom tačnom primenom bude realizovano na redovnom nivou, posebno uzimajući u obzir razvojnu prirodu pravnih tekovina u oblasti finansijskih usluga.

U Izveštaju o skriningu je zaključeno da je Srbija dovoljno pripremljena za otvaranje ovog poglavlja u pristupnim pregovorima, pa je Komisija preporučila otvaranje pregovora sa Srbijom za Poglavlje 9 – Finansijske usluge.

Evropska unija je predstavila Zajedničku pregovaračku poziciju za pregovore sa Srbijom za Poglavlje 9. Dokument sadrži sledeće zaključke u vezi sa ocenom stanja u Poglavlju 9 u Srbiji:

Imajući u vidu sadašnje stanje priprema Srbije, EU primećuje da, pod uslovom da Srbija mora da nastavi da napreduje u usklađivanju sa pravnim tekovinama i primenom istih koje su pokriveno

Poglavljem 9, ovo poglavlje može biti privremeno zatvoreno samo kada EU iskaže saglasnost da su ispunjena sledeća merila:

- Srbija pokazuje napredni nivo usklađenosti sa pravnim tekovinama u oblasti bankarskih i finansijskih konglomerata, posebno u pogledu kapitalnih zahteva, nadzora finansijskih konglomerata, osiguranja depozita i reorganizacije i likvidacije kreditnih institucija i pokazuje da će biti spremna za sprovođenje pravnih tekovina od dana pristupanja;
- Srbija pokazuje napredan nivo usklađenosti sa pravnim tekovinama u oblasti osiguranja i strukovnih penzija, posebno u pogledu životnog osiguranja, reosiguranja, posredovanja u osiguranju, osiguranja motornih vozila, Solventnosti II i Direktive o aktivnostima i nadzoru institucija za strukovno penzijsko osiguranje (IORP) i pokazuje da će biti spremna za sprovođenje pravnih tekovina od dana pristupanja;
- Srbija pokazuje napredan stepen usklađenosti sa pravnim tekovinama u oblasti infrastrukture finansijskog tržišta, posebno u pogledu konačnosti poravnanja i aranžmana finansijskih obezbeđenja, i pokazuje da će biti spremna za sprovođenje pravnih tekovina od dana pristupanja;
- Srbija pokazuje napredan nivo usklađenosti sa pravnim tekovinama EU u oblasti tržišta hartija od vrednosti i investicionih usluga, posebno u pogledu Direktive o tržištima finansijskih instrumenata (MiFID), prospekata, transparentnosti i zloupotrebe tržišta, i pokazuje da će biti spremna za sprovođenje pravnih tekovina od dana pristupanja;
- Srbija pokazuje stabilnost i nezavisnost regulatornih i nadzornih institucija sa adekvatnim administrativnim kapacitetima za sprovođenje i primenu pravnih tekovina u oblasti finansijskih usluga.

Dalje se konstatuje da će se nadgledanje napretka u usklađivanju i sprovođenju pravnih tekovina nastaviti tokom pregovora. EU naglašava da će posebnu pažnju posvetiti praćenju svih gore navedenih specifičnih pitanja u cilju osiguranja administrativnih kapaciteta Srbije za implementaciju zakonodavstva u oblasti finansijskih usluga. Posebnu pažnju treba posvetiti vezama između ovog poglavlja i drugih pregovaračkih poglavlja. Konačna ocena usklađenosti srpskog zakonodavstva sa pravnim tekovinama i njenog kapaciteta za sprovođenje može se izvršiti samo u kasnijoj fazi pregovora. Pored svih informacija koje EU može zahtevati za pregovore u ovom poglavlju i koje treba dostaviti Konferenciji, EU poziva Srbiju da redovno dostavlja detaljne pisane informacije Savetu za stabilizaciju i pridruživanje o napretku u sprovođenju pravnih tekovina. Imajući u vidu sve gore navedeno, Konferencija će se morati vratiti na ovo poglavlje u odgovarajućem trenutku. Nadalje, EU podseća da će biti novih pravnih tekovina između 1. januara 2017. godine i završetka pregovora.

Vlada Republike Srbije je, tokom 2017. godine, usvojila Pregovaračku poziciju Republike Srbije za Međuvladinu konferenciju o pristupanju Republike Srbije Evropskoj uniji za Poglavlje 9 – Finansijske usluge. Dokument detaljno opisuje preduzete i planirane mere na usklađivanju regulatornog okvira Srbije sa pravnim tekovinama EU. Dokumentom je istaknuto da Republika Srbija prihvata tekovine Evropske unije u Poglavlju 9 – Finansijske usluge i da će biti u poziciji da ih u potpunosti sprovede do stupanja u članstvo, onako kako su one glasile 1. januara 2017. godine. Republika Srbija se obavezala da će sprovesti preostale pravne tekovine, odnosno tekovine nastale nakon 1. januara 2017. godine, do stupanja u članstvo Evropske unije, u skladu sa rezultatima pregovora u ovom poglavlju. Istaknuto je da Republika Srbija ne zahteva specifična prilagođavanja u ovom poglavlju.

AKTIVNOSTI RADNE GRUPE NKEU ZA POGLAVLJE 9

Poglavlje 9 je, zajedno sa Poglavljem 4, u fokusu jedinstvene Radne grupe NKEU za oba poglavlja, koja je počela sa radom 29. novembra 2019. godine.

Tokom 2021. godine ova radna grupa je održala sledeće sastanke:

- 10. maja 2021. godine u prostorijama CEP-a; tema sastanaka je bila predstavljanje nove metodologije EU koja se zasniva na klasterima, kao i bliže upoznavanje sa njima;
- 17. juna 2021. godine u prostorijama CEP-a; tema sastanka je bila razmena mišljenja o aktuelnim događajima u vezi sa tematikom rada RG NKEU za poglavlja 4 i 9. Na sastanku se diskutovalo i o potrebi omogućavanja otvaranja računa naših građana u inostranstvu, što je u skladu sa praksom EU, a u vezi pružanja finansijskih usluga i omogućavanja slobodnog protoka kapitala;
- 28. oktobra 2021. godine u prostorijama CEP-a; tema sastanka je bila predstavljanje revidirane metodologije EU koja se sada zasniva na klasterima. Poglavlja kojima se bavi ova radna grupa NKEU (Poglavlje 4 – Slobodno kretanje kapitala i Poglavlje 9 – Finansijske usluge), se nalaze u okviru Klastera 2 – Unutrašnje tržište. Na sastanku se govorilo i o mogućnosti transformisanja statusa Beogradske berze radi unapređenja finansijskog tržišta, elektronskim fakturama, mogućnostima za primenu *smart contract* tehnologija, kao i o mogućnosti povećanja finansiranja malih i srednjih preduzeća radi boljeg položaja na tržištu;
- 8. decembra 2021. godine u prostorijama CEP-a; na sastanku je sumirano sve što je urađeno tokom prethodne godine. Razmoteno je prisustvo sastancima i događajima koje je organizovao NKEU, razmotreni su i sastanci koje je organizovala RG NKEU za poglavlja 4 i 9, govorilo se o Inicijativi koja je usmerena na Agenciju za osiguranje depozita i koja je pokrenuta od strane Radne grupe NKEU za poglavlja 4 i 9, pored toga učesnici na sastanku su se osvrnuli i na praćenje događaja u vezi sa elektronskim fakturisanjem. Takođe, na sastanku su predstavljeni i planovi za narednu godinu, kao i nove aktivnosti koje se očekuju.

Predstavnici Radne grupe za Poglavlje 4 su učestvovali na onlajn sastancima i događajima koje je organizovao Nacionalni konvent o EU.

Radna grupa NKEU je, pored ovih sastanaka, do pisanja ovog priloga imala nekoliko faza razmene informacija i mišljenja kroz elektronsku komunikaciju.

EVALUACIJA DOSADAŠNJIH PREPORUKA RADNE GRUPE NKEU

Imajući u vidu da je Radna grupa NKEU za Poglavlje 9 (i 4) osnovana krajem 2019. godine i da, shodno tome, nisu postojale ranije preporuke, kao i da su 2020. i 2021. godina bile u jeku pandemije COVID-19, nije moguće izvršiti evaluaciju.

S obzirom na navedeni zaključak Evropske komisije iz Izveštaja o napretku Srbije za 2021. godinu da nije zabeležen napredak u oblastima slobodnog kretanja kapitala i finansijskih usluga koje su tematika Radne grupe NKEU za poglavlja 4 i 9, preporuke ove radne grupe ostaju iste, uz velika očekivanja za napredak u narednom periodu.

PREPORUKE RADNE GRUPE NKEU ZA POGLAVLJE 9

Vladi Republike Srbije, Narodnoj banci Srbije, Komisiji za hartije od vrednosti:

- Neophodno je razmotriti dosadašnji regulatorni okvir koji se nije pokazao dovoljno stimulativnim za razvoj „nebankarskog“ dela tržišta finansijskih usluga. Naime, na osnovu inicijalnih nalaza Radne grupe može se zaključiti da je tržište osiguranja relativno slabije razvijeno, posmatrano u odnosu na druga, uporediva, nacionalna tržišta u regionu, posebno u segmentu životnih i štednih osiguranja. Nedovoljna razvijenost tržišta kapitala još je značajnije identifikovana, a može se pretpostaviti da je ovo, u najvećoj meri, direktna posledica javnih politika koje su uticale na razvoj regulatornog okvira u ovom segmentu.
- Potrebno je preduzeti mere kako bi se unapredio rad institucija tržišta kapitala. Naime, primetna je stagnacija i relativan pad kapaciteta, ali i raspoloživih finansijskih sredstava u svim institucijama koje se bave tržištem kapitala – Centralni registar hartija od vrednosti, Beogradska berza i Komisija za hartije od vrednosti.
- Potrebno je preduzeti mere kojima će se ublažiti posledice slabosti tržišta kapitala, naročito za mikro i mala preduzeća koja zbog disfunkcionalnosti tržišta kapitala imaju otežan pristup finansiranju. Rast i razvoj malih učesnika na tržištu, u srednjem i dužem roku pogoduje i bankarskom sektoru jer stvara buduće klijente.

Narodnoj skupštini Republike Srbije:

- Nema preporuka

Organizacijama civilnog društva:

- Civilno društvo nema dovoljne kapacitete u ovim oblastima, pa je praćenje i aktivno učestvovanje otežano.

Evropskoj uniji:

- Nema preporuka